

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ
І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

01–02 грудня 2023 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

01–02 грудня 2023 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2023

*Данійл Гіркало,
курсант першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти I року навчання Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів Національної
поліції факультету підготовки фахівців для органів досудового
розслідування Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник: д.філол.н., доц. І. В. Царьова

ДЕРЖАВНА МОВА У СФЕРІ ОСВІТИ

Під державною мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування в публічних сферах суспільного життя. Відповідно до статті 10 Конституції України державною мовою в Україні є українська мова.

Мова поєднує людей більше, ніж класова, партійна, релігійно-конфесійна належність, більше, ніж історія народу (її не всі знають), а іноді навіть більше, ніж етнічне походження. Наприклад, Агатангел Кримський, Марко Вовчок, Юрій Клен (Бургардт), Василь Вишиваний (австрієць Вільгельм фон Габсбург), В'ячеслав Липинський, Софія Русова, які не мали в собі ні краплини української крові, але українська мова духовно поєднала їх з українським народом. «Ні прозвання, ні віросповідання, ні сама кров предків не робить людину належністю тієї чи іншої народності. Культура — сукупність досягнень суспільства в галузі освіти, науки, мистецтва та в інших сферах духовного життя. Мова і культура взаємопов'язані. Загальновизнаним є твердження, що культурні процеси впливають на мову, а мова на культуру.

Культура, по-перше, належить до надбудовних явищ, які змінюються зі зміною базису (правда і тут є винятки: високохудожні твори мистецтва та літератури, створені ще в рабовласницькому суспільстві, і нині є дійовим засобом виховання високих моральних і духовних якостей людини), тоді як мова існує доти, доки існує певний етнос. По-друге, кожне суспільне явище має свою форму і зміст. Мають форму та зміст і культура, і мова. Формою вияву культури є живопис, опера, балет тощо, змістом культури є та інформація, яку вона несе. Формою мови є звукова оболонка слів, граматичні форми тощо, а змістом — семантика її одиниць

Мова — загальнонародне явище. Народ — творець і носій мови. Одна особа безсильна будь-що змінити в мові, бо мова розвивається і змінюється за своїми об'єктивними законами. Тарас Шевченко є основоположником сучасної української літературної мови. Однак він створив не більше десятка слів і то переважно складних із уже наявних у мові простих слів (широкополий, хребетносилый, синє мундирний тощо).

Отже, мова і суспільство перебувають у тісному взаємозв'язку. Немає жодної суспільної сфери, куди б не проникала мова. Вплив суспільства на мову і

мови на суспільство вивчає спеціальна лінгвістична дисципліна — соціолінгвістика.

Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою. Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою. Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови.

Використання української мови в навчальних закладах часто порушували ЗМІ. Тож, розглянемо з юридичної точки зору, якою мовою мають спілкуватися студенти та викладачі в стінах закладів вищої освіти. Використання мови в навчальних закладах регулюється кількома нормативно-правовими актами, серед цих Конституція України, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Закону України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту».

Відповідно до статті 7 Закону України «Про освіту» мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова. Дана норма кореспондується положенням статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і статті 48 Закону України «Про вищу освіту». Отже, законодавство трічі наголосило, що «мова освітнього процесу — українська». Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти. Отже, освітній процес має відбуватися виключно державною мовою, тобто українською. Така вимога встановлена Конституцією та законами України, яких як педагогічний склад так і здобувачі вищої освіти мають неухильно

дотримуватися. Диференційованим є обсяг використання мови здобувачами вищої освіти, тобто студентами і, відповідно, викладачами, адже з точки зору мовного законодавства правове регулювання щодо цих суб'єктів значно різниться.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» керівники закладів освіти всіх форм власності та педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків. Педагогічні працівники виконують свої службові обов'язки у робочий час, який встановлюється правилами внутрішнього розпорядку навчального закладу. Таким чином, протягом робочого часу (який визначається, наприклад з 9 до 17 години) викладач зобов'язаний застосовувати саме українську мову. Важливо, що за порушення цієї вимоги передбачена адміністративна відповідальність. Відтак, відповідно до ч.2 ст.188-52 КУпАП порушення вимог Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо застосування державної мови у сфері освіти тягне за собою штраф від 3400 грн до 5100 грн, або попередження, якщо порушення вчинене вперше. За повторне протягом року використання не української мови педагогічний працівник отримує штраф від 8500 грн до 11900 грн. Протокол про вчинення такого адміністративного правопорушення може скласти представник Уповноваженого із захисту державної мови. Справа розглядається Уповноваженим із захисту державної мови (мовний омбудсмен). Зміни до КУпАП набрали чинності лише 16 липня 2022 року, а тому судова практика наразі не має прецедентів застосування ст.188-52 КУпАП до освітян. Фіксування першого порушення найбільш імовірно потягне за собою лише попередження, але за неодноразове, систематичне порушення мовного закону вочевидь буде накладено грошове стягнення.

Отже, на рівні закону в Україні існує заборона керівникам та педагогічним працівникам закладів освіти спілкуватися протягом робочого дня іншою мовою, окрім як української, що забезпечується адміністративною відповідальністю. Щодо використання мови студентами – ситуація дещо інша. Як вже зазначалось за законодавством України мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова. Отже, в даному випадку варто з'ясувати саме обсяг поняття «освітній процес», протягом якого студенти мають спілкуватися українською. Відповідно до ч.1 та ч.2 ст.47 Закону України «Про вищу освіту» освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості. Положення про організацію освітнього процесу затверджується вченою радою закладу вищої освіти відповідно до законодавства. Отже, обсяг поняття освітнього процесу встановлюється на рівні вищих навчальних закладів внутрішніми нормативними

актами. Більшість навчальних закладів України визначають освітній процес через академічні години, які відводяться для проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять та інших видів робіт. Студенти зобов'язані спілкуватися українською мовою саме протягом академічних годин, які є складовими освітнього процесу. Разом з цим, до академічних годин не включається перерва між парами та перерва між академічними годинами пари (за наявності). Для студентів передбачається обов'язок спілкуватися українською мовою саме під час пар, а на перервах можливим є використання і інших мов.

Рідна мова єднає сучасні покоління з попередніми і прийдешніми в єдине нерозривне ціле. Мова – неоціненна національна святиня, скарбниця духовних надбань народу, запорука його подальшого культурного прогресу. Головна функція рідної мови полягає в тому, що вона є засобом спілкування, пізнання нагромаджених людством культурних цінностей, а також засобом самовираження особистості. Як форма вияву національної і особистісної свідомості вона є засобом самопізнання, саморозвитку людини. Тому проблема державності української мови – не лише політична проблема, це питання духовного життя і смерті кожної людини. Проте навіть поважні в адміністративно-правовому становищі мови не здатні самі по собі забезпечити її зміцнення й існування. За Конституцією, держава не тільки захищає, розвиває, утверджує українську мову як державну, а й сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів та національних меншин України. Проте, замість українського духовного відродження, сьогодні йде зворотний процес, що є наслідком відсутності серйозної гуманітарної політики й того факту, що основна частина бізнесу України – неукраїнська. І все ж у національно-демократичних колах сподіваються на виправлення становища. Бо питання мови в Україні — це питання національної безпеки та національної перспективи, і кожен має усвідомити свою особисту відповідальність й визначити своє особисте місце в тому змаганні, що сьогодні точиться навколо питання «бути чи не бути» Українській державі.

Українська мова у своєму домі, на споконвічній своїй землі повинна посісти належне їй чільне місце, даючи відповідний простір і для інших мов. Тож ми не повинні бути байдужими до долі рідної мови, долі рідної держави, не повинні бути інертними! Нам потрібно робити усе для відродження, розвитку своєї мови, для її поширення в усіх колах життя! Ми повинні пишатися нею, бо українська мова є високо розвинутою європейською, пов'язаною з глибокими і багатими традиціями прадавньої цивілізації.

Література

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 21. ст. 81. 2. Царьова І. В. Юрислінгвістичні ознаки понять честі та гідності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Т. 33. № 2. С. 45–49. 3. Tsareva I.V. Functional and derivative space of the legal text. *Advanced trends of the modern development of philology in european countries*

Жанна Горіна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології
і методики навчання фахових дисциплін
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Анастасія Березовська,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти I року навчання
історико-філологічного факультету
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ І МОВНІ АТРИБУТИ ЛІТЕРАТУРИ ЖАХІВ «ЛЕГЕНДИ ПРО БЕЗГОЛОВОГО» А.КОКОТЮХИ

У статті досліджено жанрово-стильові і мовні атрибути літератури жахів у детективному романі Андрія Кокотюхи «Легенда про Безголового», а саме: моторошна історія, містичні образи, відразливі натуралістичні сцени вбивства з відрубанням голів, психологічна напруженість сюжету, нічні переслідування і неочікуваний фінал. Доведено, що таємничий, місцями подекуди містичний тон оповіді детективного сюжету - це поєднання кращих мовних традицій у створенні детективу і готичного роману.

Ключові слова: література жахів, демонологіка, детектив, готичний роман.

The article examines the genre, stylistic and linguistic attributes of horror literature in the detective novel "The Legend of the Headless" by Andriy Kokotyukha, namely: a creepy story, mystical images, repulsive naturalistic scenes of murder with beheading, psychological tension of the plot, night persecutions and an unexpected ending. It is proved that the mysterious, sometimes mystical tone of the detective story is a combination of the best language traditions in the creation of a detective story and a gothic novel

Keywords: horror literature, demon vocabulary, detective story, gothic novel

Постановка проблеми. Передовсім, коли мова заходить про творчість Андрія Кокотюхи, то майже всі дослідники так чи інакше віддають належне «майстерному конструюванню зокрема детективних творів автора, що найяскравіше відображають ознаки сучасної белетристики» [1, 57]. Визнаний майстер детективного жанру видав у кримінальній серії «Детективна агенція ВО» п'ять романів «Легенда про Безголового», «Пророчиця», «Осінній сезон смертей», «Останній контракт», «Таємне джерело» й одну кримінальну повість «Шлюбні ігрища жаб», які досі захоплюють читачів гострим і динамічним сюжетом, документальними елементами опису з життя суддів, слідчих повітової кримінальної поліції, прокурорів чи адвокатів, що вдало перемежується з різними містичними художніми деталями фабули твору. Безперечно, сучасним